

ИНИЦИАТИВА НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

„МЛАДЕЖКА ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ“ 2014

Съвет по външна политика

Становище

на Пламен Ганев

Магистър по Европейистика и регионално сътрудничество
в Българо-румънски интеруниверситетски Европа център
към Русенски университет

**Тема: Европейската перспектива на страните от Западните Балкани и бъдещето
на Югоизточна Европа**

**Подтема: Българо-македонските отношения в контекста на
членство в Европейският Съюз**

Трудно е да се намерят други две страни, които да са едновременно толкова близки и толкова далечни. Естествено става дума за България и Македония. Две страни, които просто не могат да решат проблема с взаимоотношенията си. Нещо повече, за разлика от спора между Македония и Гърция, който има ясна цел, проблемите между България и Македония са не само много, но и объркващи за западното общество. За това не трябва да се разчита на международно съдействие, а на двустранен диалог. Проблемът между двете страни е документиран подробно и не е нужно да се напомня. Вместо това, ние ще обърнем внимание на някои от най-значимите аспекти и ще предложим потенциално решение за тях.

Европейският Съюз разглежда разширяването като разкриване на нови възможности, а не като внос на нови проблеми. Имайки предвид и без друго проблемната репутация на България, последното нещо което тя би трябвало да прави във връзка с разширяването на ЕС, е да става проводник на още проблеми, произтичащи от отношенията ѝ с Македония. Затова България има дълг не само към себе си, но и към цялата Европейска общност да казва "не" на членството на Македония докато тези проблеми не се разрешат.

Трябва да имаме предвид, че македонците имат много други проблеми, вътрешни и външни, които, така или иначе, са забавяли евроинтеграцията ѝ и ще продължат да я забавят с години, ако не и десетилетия. Затова, реално погледнато, България няма полза от това да бърза с компромисите си. Тя може спокойно да налага правото си на вето, което е по-скоро символично на този етап, докато не постигне

напредъка, който е необходим. Затова считаме, че имаме достатъчно време да работим за договор за добросъседство. Нещо повече, дори и договорът да бъде подписан, това не означава, че България трябва да бърза с вдигане на ветото, докато не се увери, че македонските правителства наистина спазват задълженията си за добросъседство.

Вероятно от гледна точка на Македония подобен подход изглежда несправедлив, но в контекста на европейската перспектива за членство няма друго решение. От гледна точка на Европейския съюз фокусирането на македонските власти върху проекти, които конструират славно минало, означава отдаване на приоритетно значение на национализма и пренебрежително отношение към европейската идея за преодоляване на национализмите. Тези проекти по-скоро допринасят за международна изолация и подклаждане на етнически конфликти.

Тъкмо затова трябва да се обърне внимание и на вероятно най-важния въпрос за българското общество - къде е българската идентичност на част от гражданите на югозападната ни съседка като част от общото ни балканско минало. Да, гражданите на БЮОРМ имат право да се самоопределят, но не става ли това под вътрешнополитически натиск, така щото да се заличава българското самосъзнание на тези граждани? Този въпрос е особено актуален в контекста на добре известния факт, че на Балканите всички граничим със себе си в резултат от дългата история на войни и прекроявани граници. Освен това балканската история по принцип не е толкова позната по света и това позволява много спекулации с нея. Като добавим и факта, че почти всяка балканска държава има собствена версия за същите събития, историческите спорове могат да бъдат безкрайни. Затова търсенето на научни истини трябва да се осъществява от екипи на учени от всички балкански страни и да се фокусира върху общоодобрена тематика. За разглеждания в това становище случай би било добра идея да се проучат документи, свързани с асимилиране или репресиране на население във всички балкански страни. Тази дейност би трябвало да се осъществи чрез европейски проект и с участието на учени от балканските и от други европейски страни. Но това не бива да са учени историци. Те, поради своята професионална култура, търсят добавена стойност към национални ценности, а не към европейски. Затова би било добре, ако подобен европейски изследователски проект се осъществи от учени с квалификация по европеистика, които ще са в състояние да се фокусират най-вече върху защита правата на човека.

Естествено научните резултати от един такъв проект няма да решат проблемите между България и Македония. По-вероятно е тези резултати да бъдат маргинализирани

или напълно negliжирани от Македонското правителство, но това не е от значение. Важното е, че тяхното публикуване ще привлече вниманието на международната общност към проблемите на хората с българско самосъзнание в БЮРМ. Разбира се, при подобна ситуация българската страна трябва да бъде подготвена за изявления като "бугарите кога ще признаят македонското малцинство в Пиринско". Отговорът е ясен. Според последното преброяване, в България живеят около 1600 самоопределящи се като етнически македонци, половината от които са имигранти от Македония. Такова малобройно население трудно може да претендира да бъде признато за малцинство.

Сложността на разглеждания проблем произтича от факта, че в неговата същност се крие идентичностен спор. Идентичността на една национална държава е сред най-чувствителните теми. Тя има не само рационални, но и емоционални измерения. Затова проблемът на българо-македонските отношения едва ли може да се сравни с друг подобен, но все пак може да се направи препратка към териториалния спор между Словения и Хърватия, развихрил се след разпадането на бивша Югославия и продължил над 20 години. Той се отнася за граничната линия между двете държави в Северноадриатическия залив Пиран и избухна с пълна сила, когато Хърватия подава документи за членство в ЕС през 2003, посочвайки такива очертания на границите си, че изключва достъпа на Словения до международни води в Адриатическо море. Естествено Словения, която е държава членка на ЕС от 2004 г., налага вето за присъединяване на Хърватия към ЕС. Този спор беше решен с намесата на ЕС, който принуди двете държави да подпишат споразумение за международен арбитраж. Така решението на проблема беше намерено извън двете държави и то ще има обвързващи правни последици за тях. Не смятам, че българо-македонският проблем може да се реши по подобен начин, но е вероятно да се проточи по-дълго във времето от словенско-хърватския спор. Сигурно е едно, той трябва да бъде преодолян преди членството на Македония в ЕС.

Заключение: България трябва да покаже твърда любов към Македонската страна и да ѝ посочи правилните стъпки към евроинтеграция, първите от които са разрешаване на всички проблеми със съседите. Защото капацитетът да сътрудничиш със съседите е индикатор за капацитет да сътрудничиш с всички други държави-членки в ЕС.